

Otázka: Předsokratovská řecká filosofie

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): denisaa

Antická filosofie

- stol. př. n. l. – 529 (římský císař Justinián vydal příkaz zničit řecká díla)
- = řecká a římská filosofie (řecká je původní, římská od ní přebírá náměty, vychází z ní)

PŘEDSOKRATOVSKÁ FILOSOFIE = Kosmologická filosofie (*kosmos* = svět)

- – 5. stol. př. n. l.
- hledá sjednocující princip, prvotní látku – **arché** (pralátka)
- řeší problémy bytí, hledá harmonii → ontologické problémy
- zájem o přírodu
- Dělení:
  - Milétská škola
  - škola Eleaté
  - Herakleitos z Efezu

HÝLOZOISTÉ

- Pythagoras
  - Řeční atomisté: Leukippos a Demokritos
  - mladší fyzikové: Empedoklés a Anaxágoras
-
- Hýlozoisté = (*hýlé* - látka, *zoé* - život), věří, že pralátka je nadána vlastním životem, zdroj života. X mladší fyzikové
  - Prameny:
  - Přímé - fragmenty, zlomky,..
  - Nepřímé - díla pozdějších filozofů (Aristoteles, Platón) a díla pozdějších učenců (10 knih Diogena Laertského)

A. Milétská škola

- název podle města Milét - obchodní přístav, společenské a kulturní centrum na JZ pobřeží v Malé Asii, žijí zde Iónové (proto někdy „Iónská škola“)
- orientují se na hledání pralátky → hýlozoisté, materialisté

Thales z Milétu

- filosof, astronom a matematik (Thaletova kružnice)
- zakladatel Milétské školy
- arché - VODA (proměnlivá skupenství, Milét - přístav → respektoval moře)
- voda je živoucí základ všech jevů, je obdařena božskou silou

Anaximandros

- byl Thaletův žák
- všímal si proměnlivosti věcí, jejich vzniku a zániku, ptal se, odkud pocházejí a kam mizí
- arché - APEIRON (něco neurčitého, neomezeného, co nelze postihnout smysly)
- smysly můžeme vnímat až věci vydělené z apeironu

Anaximenés

- zjednodušil Anaximandrosovu teorii
- arché - VZDUCH (neurčitý a neomezený zdroj života a veškeré energie)
- věnoval se hlavně fyzice

B. Škola Eleaté

- název podle řecké osady Elea v JZ Itálii
- za předchůdce této školy je považován Xenofanés
- skutečný zakladatel Parmenidés
- řeší gnozeologické problémy, problémy „přeměny“ arché

Xenofanés

- předchůdce elejské školy
- kritik antropomorfního náboženství (bohové v něm mají podobu a vlastnosti lidí)
- tvrdí, že bůh má být pouze jeden, všeprostopující a nehybný, působící pouze myšlením

Parmenidés z Eleje

- „nebytí“ není, je pouze bytí
- vše, co je, bylo odjakživa, vše je věčné - bytí je jedno
- žádná skutečná změna není možná, nic se nemůže přeměnit na nic jiného, než právě na to, co je - bytí je nehybné
- smysly nás klamou → racionalista
- hlavní úkol filosofa - odhalit klamy, zvláště smyslové

Zénón

- Parmenidův žák
- důkazy neexistence pohybu = **aporie** (logické paradoxy)
- nejznámější důkazy: letící šíp, Achilles a želva (*nejpomalejší tvor nemůže být v běhu nikdy dostižen nejrychlejším, neboť pronásledující musí nejdříve dojít tam, odkud vyběhl prchající → pomalejší je vždy o něco napřed*), dichotomie (půlení)
- tyto důkazy byly vyvráceny až v novověku objevením diferenciálního počtu

C. Herakleitos z Efezu (asi 540 - 480 př. Kr.)

- představitel iónské školy, odpůrce demokracie
- základním rysem přírody je neustálá přeměna: „vše plyne“ (Pantha rhei!), nic netrvá věčně, vše je v pohybu: „Dvakrát nelze vstoupit do téže řeky.“
- vývoj světa je provázen neustálými protiklady (chladné se otepluje, vlhké schne, nemoc - zdraví,...)
- jednota protikladů je dočasná
- změny řídí zákon = LOGOS (z řečtiny, znamená i rozumnou řeč)
- zakladatel dialektiky (myšlenka jednoty a boje protikladů, Hegel - německý filosof)
- hylozoista, arché - OHENĚ (neustálá změna, změny neprobíhají chaoticky - logos)

D. Pythagorovci

- filosofická škola vycházející z Pythagorových názorů

Pythagoras

- filosof, matematik, vzdělavec – hodně cestoval, usadil se v jihoitalském Krotónu, stal se představitelem nábožensko-mystického spolku (vliv orfiků) – víra ve stěhování duší
- nenapsal žádné dílo, informace o něm máme od žáků (př. Filoláos)
- sporné autorství (Pythagorova věta)
- kosmologická filosofie: hledání sjednocujícího principu světa (Miléťané v látce, pythagorovci v ohraničené (vymežitelné) harmonii, kterou lze vyjádřit čísly)
- číslo = základ světa i kosmu
- **etika** – uzavřené společenství, přijímali i ženy, přísná pravidla, veškeré objevy připisovány Pythagorovi (mistru), víra v převtělování. Později snaha proniknout do politiky → sporu → shromaždiště v Krotónu vypáleno a pythagorovci rozehnáni
- na myšlenku významu čísla navázali: Platón, Kepler a neopythagorovci

E. Řeční atomisté

- východiska: učení školy Eleaté (bytí je věčné a neměnné)

učení Hérakleita (vše je v pohybu)

Leukippos

- zakladatel učení o atomech (dále rozpracoval žák Démokritos) – oba byli materialisté
- pluralista, determinista

- autor prvního dochovaného zákona kauzality („Ani jedna věc nevzniká bez příčiny, nýbrž vzniká z nějakého důvodu)
- Učení o atomech:
- vše se skládá z ne-dělitelných (*a-tomos*) tělísek, které se navzájem liší pouze tvarem, polohou a uspořádáním
- je jich nekonečné množství, pohybují se v prázdnu (je též věčné jako atomy)
- shluky atomů věčné nejsou
- atomům je vlastní pohyb

Démokritos

- žák Leukippa
- rozpracoval více učení o atomech
- jeho atomismus je východiskem pro helénistický atomismus (Epikuros)

F. Mladší fyzikové

- východiska:
- Parmenidés:
  - a) nic se nemůže měnit
  - b) smysly nás mohou klamat

- Hérakleitos:
  - a) vše je pomíjivé, vše plyne
  - b) pomocí smyslů jsme schopni zachytit změny

Empedoklés

- musíme spoléhat na smysly
- pluralista - více pralátek: VODA, VZDUCH, ZEMĚ, OHEŇ
- nebyl hýlozoista - v přírodě rozlišuje 2 síly
  - láska - spojování živlů
  - nenávisť - rozkládání živlů
- předznamenal názor moderní vědy: „Veškeré procesy v přírodě lze vysvětlit jako souhru několika látek a několika druhů přírodních sil.“
- eklektik

Anaxagoras

- pluralista - za arché považuje SEMENA (zárodky - okem neviditelné částičky)
- nebyl hýlozoista - za vnější sílu, která slouží k přeměně prvotní látky, považuje kosmického ducha - NÚS